

Gammel Estrups imponerende hovedbygning set fra syd. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet.

Forord

Gammel Estrup – Herregårdsmuseet har siden 2011 haft *dannelse* på dagsordenen for at bidrage aktivt til den nødvendige dannelsesproces for områdets børn og unge. Nyere forskning viser, at social – og ikke mindst kulturel kapital – har afgørende betydning for børn og unges muligheder for at klare sig fremadrettet. Etableringen af flere interessante og tilgængelige kulturtilbud i landdistrikterne er ikke blot en forudsætning for, at de unge får mulighed for fremadrettet at tilegne sig den samme referenceramme og kulturelle kapital, som jævnaldrende i hovedstadsregionen og de større byer. Men kulturtilbuddene er også et middel til at sikre, at de unges forudsætninger for at klare sig i samfundet og på arbejdsmarkedet forbedres. Kulturinstitutioner har således en væsentlig rolle at udfylde i forhold til fremtidige generationer og deres dannelsesproces.

Museet benytter sig derfor aktivt af herregårdens egen historie som hovedsæde for en af Danmarks mest magtfulde adelsfamilier i det 16., 17. og 18. århundrede til at eksemplificere og konkretisere skiftende tiders dannelsesidealer. Fra renæssancens menneske, der blev dannet gennem kendskabet til

sprog, kultur og videnskab, over oplysningstidens saloner og interesse for det naturlige til 1900-tallets mere borgerlige idealer og faste kønsrollemønstre, konkretiserer blandt andet adelens selvscenesættelse skiftende tiders dannelsesidealer.

Men hvad er dannelse egentlig for en størrelse? Den danske forfatter og filosof Villy Sørensen sagde i 1999, at dannelse er en social egenskab, for „man kan nemlig ikke bare være dannet for sig selv“. At meddele sig – at tale med og til hinanden – er *natur*, men at optage/lære af det meddelte er *kultur*. Eller dannelse. Dannelse handler med andre ord om, hvordan man omgås andre. Og hvordan man agerer i fællesskaber.

Som begreb har dannelse i en stor del af 1900-tallet – og måske især i 1970'erne og 80'erne – været miskrediteret, og ordet har derfor fået en nedsættende klang i mange menneskers øren. Man har opfattet det som noget, der var synonymt med god opførsel og Emma Gad (1852-1921) – og i det hele taget småborgerlige værdier. Skræller vi dette 1900-tals lag af begrebet dannelse, støder vi på den tyske digter Goethe (1749-1842), der betragtes om ophavsmand til den klassiske,

europæiske dannelse. Hos Goethe var dannelse – som i øvrigt på tysk hedder *Bildung* og derfor oversat til dansk betyder både *dannelse* og *uddannelse* – udtryk for en proces, hvor *forløbet* er lige så vigtigt som *resultatet*. Dannelse bliver dermed både det, der foregår, og det, der kommer ud af det – en personlig udvikling kombineret med aktiv deltagelse i samfundslivet. Det vil med andre ord sige, at selv om det enkelte menneske er født med nogle karakteregenskaber og som sådan ikke kan forandre sin karakter, kan det dog godt lade sig gøre at udvikle den. Det er jo fantastisk at vide – altså at det aldrig er for sent for mennesket at udvikle sig og arbejde med sin dannelse! Det moderne samfund stiller nemlig store krav til os. Kollektive værdier og normer er under opbrud, og nye identiteter og værdier forhandles. Den udvikling stiller store krav til vores dannelse og betyder, at såvel den individuelle identitetsdannelse som vores forudsætninger for at indgå i et meningsfuldt fællesskab udfordres markant i disse år. Derfor er der mere end nogensinde brug for kulturinstitutioner, som kan og vil påtage sig arbejdet med – via kulturen og kulturarven – at danne de unge mennesker og samfundet generelt.

Nærværende nummer af *Herregårdshistorie* er således et led i museets kontinuerlige arbejde med kultur, dannelse og fællesskaber, og man kan i Jesper Munk Andersens artikel få et indblik i opdragelsen og dannelsen af Sophie Charlotte komtesse Reventlow i slutningen af 1700-tallet. Næsten samtidig drog hertuginde Anna Amalia af Sachsen-Weimar på en rejse til Italien. Formålet med turen var gennem mødet med Italiens natur og kunst at blive „genfødt“ - eller måske ligefrem dannet af de indtryk, man fik undervejs. Anna Amalia havde jo også selvstet Goethe som sit forbillede, og han havde netop selv været på en Italiensrejse og dermed vist vejen for blandt andre sin tidligere arbejdsgiver, Anna Amalia. Det kan man læse meget mere om i Hanne Laursens artikel *Hertuginde vender tilbage*. I Carl-Thomas von Christiersons artikel *Folkeskolen og private undervisningsinitiativer på herregården Gerknäs i Finland i slutningen af 1800-tallet* kan man læse om dette initiativs betydning for elevernes dannelse og opvækst. Rigtig god fornøjelse med læsningen!

Gammel Estrup den 31. oktober 2014
Britta Andersen, museumsdirektør